

המחלוקת הראשונה שלא הוכרעה

יוסי בן יעזר אומר שלא לסמוך (ביום טוב), יוסף בן יוחנן אומר לסמוך.

יהושע בן פרחיה אומר שלא לסמוך, נתאי הארבלי אומר לסמוך.
יהודה בן טבאי אומר שלא לסמוך, שמעון בן שטח אומר לסמוך.
שמעיה אומר לסמוך, אבטליון אומר שלא לסמוך כו',
שמאי אומר שלא לסמוך, הלל אומר לסמוך.
הראשונים היו נשיאים, ושניים להם אבות בית דין.

חגיגה ט"ז סע"א.

בירושלמי שם פ"ג ה"ב אמרו: בראשונה לא היתה מחלוקת בישראל אלא על הסמיכה בלבד, אין זאת אומרת כי לפני הוחלט הכל פה אחד, לא כן, גם אז יכלו להיות הבדלי דעות בין ראשי הדור אבל אחרי שכל אחד אמר נמוקיו עמדו למנין והכריעו ולא נשארה מחלוקת קיימת, המיעוט ביטל דעתו כצו התורה אחרי רבים להטות, מפליא איפוא למה לא עמדו למנין גם במחלוקת זו, האם נושא זה היה חמור ממשפט שנגע לחיי אדם וגם לעיר שלימה – כעיר הנדחת – מדוע לא הוכרעה הלכה זו של סמיכת הקרבנות ביר"ט?.

אמנם במחקר מיוחד על תפקיד ה"מופלא" בבית דין הגדול (בירחון קול תורה, ירושלים תש"ט חו' א-ב) הבאתי דברי הבראשית רבה פ"ע ח עה"פ והנה באר בשדה זו סנהדרין כו', והאבן גדולה על פי הבאר זו מופלא שבבית דין שהוא מסרס את ההלכה כו', והנה בב"ר ע"פ כת"י הו' תיאודור מובאה הגירסא שהוא מסיים את ההלכה, אבל כבר העיר במנחת יהודה שם שזהו "תיקון" המעתיקים, וכן נזכר מדברי הירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב, במדבר רבה פ"א ג ושה"ש רבה פ"ג פס' הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה שדרשו הפס' (מלכים ב כ"ה יח) ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניה כהן משנה ואת שלשת שומרי הסף ומן העיר לקח סריס אחד גו' וחמשה אנשים מרואי פני המלך וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר – מנין כל אלו הנמנים הוא שבעים ואחד – אלו סנהדרין, ולמה קראוהו סריס?, שמסרס את ההלכה, הרי שהאסמכתא הדרושית היא המלה "סריס" שבמקרא ואי אפשר להגיה. ובררתי שם באריכות שהכוונה כי להמופלא ב"ד היה יפוי כח לעקור הכרעת חברי הב"ד, לא להכריע נגד דעת הרוב, רק אם הרוב הכריע נגד דעת המופלא היה בידו להעמיד ההלכה שוב לדיון, ועל זה כווננו חכמים באמרם לא תענו על רב, לומר שאל יגידו כיון שכבר הוכרעה ההלכה ע"פ רוב אין לזוז מהכרעתם, כי אם המופלא יכול לסרס החלטת ההלכה ולהעמידה עוד פעם לדיון.

וזה שהוסיפה המשנה וסיימה: "הראשונים היו נשיאים והשניים אבות בית דין" בעוד אשר במשנה לא הוטבעו ידיעות לשם היסתוריה, רק זהו הסבר על התמדת מחלוקת זו שנתאפשרה לפי שהיה הבדל דעות בין הנשיא לבין האב בית דין, ואם שהאב"ד אינו מורה הלכה בפני הנשיא (חגיגה שם ט"ז ב) היינו שאינו מכריע נגד דעתו אבל היה בידו להעמיד בכל פעם ההכרעה לדיון חדש, ובכך כיון שנחלקו הנשיא והאב"ד לא היה קיום להכרעה הלכה למעשה.

[הרב ראובן מרגליות, יסוד המשנה ועריכתה, עמ' מג-מד]